

“พุทธศักราชอัสดงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ”
: ความเหมือนในความต่างกับนวนิยายระดับโลก
“หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว”

“The Dusk of Buddhist Era and Recalling the Memory of the Black Rose Cat”: Similarities in differences with world-class novels “One Hundred Years of Solitude”

ประณต พลประสิทธิ์¹ บุญยเสนอ ตริวิเศษ²

Pranot Ponprasit¹ Bunsanoe Triwiset²

600113115004@bru.ac.th¹ bunsanoe.tw@bru.ac.th²

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ

พุทธศักราชอัสดงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ นวนิยายเล่มที่สองของ วีรพร นิติประภา ที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ประจำปี 2561 นวนิยายเรื่องนี้มีโครงเรื่องและเนื้อเรื่องบางประการคล้ายคลึงกับนวนิยายระดับโลกคือ หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว ผลงานสร้างชื่อที่ทำให้ กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมในปี 1982 บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ให้เห็นความเหมือนในความต่างของนวนิยายทั้งสองเรื่อง ผลการวิเคราะห์พบว่า นวนิยายทั้งสองเรื่องต่างใช้แนว

การประพันธ์แบบสัจนิยมมหัศจรรย์ เนื้อเรื่องมีความคล้ายคลึงกันในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การสืบวงศ์วานในตระกูล การอพยพไปตั้งรกรากในสถานที่ใหม่ ฉากในเรื่องมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ห้องภายในบ้านของตระกูล คำสาปที่มากำหนดชะตากรรมของตัวละคร การเปิดเรื่อง การผูกปม และการคลี่คลายปมของเรื่อง ส่วนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนคือ กลวิธีการเล่าเรื่อง กล่าวคือ พุทธศักราชสอดคล้องกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ เป็นการเล่าเรื่องราวผ่านความทรงจำของตัวละครตัวหนึ่ง ไปสู่ตัวละครที่ไม่ได้อยู่ร่วมเหตุการณ์แต่เป็นผู้เล่าเรื่อง แต่หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยวเป็นน้ำเสียงของผู้เล่าที่เฝ้ามองเหตุการณ์

คำสำคัญ : พุทธศักราชสอดคล้องกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ, หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว, วีรพร นิติประภา, กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ

Abstract

The Dusk of Buddhist Era and Recalling the Memory of the Black Rose Cat, the second novel of Veeraporn Nitiprapha, which has won the ASEAN Creative Literature Award (SEA Write) of the year 2018. This novel has a storyline and some of the stories similar to world novels, namely One Hundred Years of solitude, the work that made Gabriel Garcia Marquez won the Nobel Prize for Literature in 1982, and this article aims to analyze the similarities between the two novels. The analysis results showed that both novels use the style of miracle realism. The plot is similar in various issues, including family genealogy, immigrating to a new location; the scenes in the story are related to historical events, the room in the house of the family, the curse that determines the fate of the character, opening of story, tying the knot and releasing of the knot of the story. The clearly different part is the narrative strategy, that is to say, the Dark Buddhist Era Recalling of the Memory of the Black Rose Cat is the story that is told through the memory of one character to characters that are not part of the event but the narrator, whereas One Hundred Years of Solitude was the voice of the narrator who are watching the event.

Keywords : the Dark Buddhist Era, Recalling of the memory of the Black Rose Cat, one Hundred Years of Solitude, Veeraporn Nitiprapha, Gabriel Garcia Marquez

บทนำ

วีรพร นิติประภา เป็นนักเขียนหญิงคนแรกของประเทศไทยที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) สองครั้งติดต่อกัน ครั้งที่หนึ่ง นวนิยายเรื่อง **ไส้เดือนตาบอดในเขาวงกต** ได้รับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2558 และครั้งที่สอง **พุทธศักราชอสดงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ** ได้รับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2561 นาคิดว่าวีรพร เขียนนวนิยายเพียงสองเรื่องแล้วได้รางวัลทางวรรณกรรมซึ่งสูงสุดแล้วสำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ **พุทธศักราชอสดงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ** ค่อนข้างจะแตกต่างจากงานเขียนเล่มแรก **ไส้เดือนตาบอดในเขาวงกต** ทั้งนี้เพราะมีลักษณะการเล่าเรื่องที่น่าติดตาม การนำประเด็นทางประวัติศาสตร์มาใช้ในลักษณะการเล่าเรื่องผ่านความทรงจำของความทรงจำ ซึ่งเป็นกลวิธีที่แปลกใหม่น่าสนใจ และลักษณะเด่นที่สำคัญก็คือ การใช้ภาษาที่สวยงามเด่นชัดและมีอัตลักษณ์เฉพาะตน

หากจะกล่าวถึงนวนิยายเรื่อง **พุทธศักราชอสดงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ** อย่างกว้างๆ คงต้องรื้อโครงสร้างของนวนิยายเรื่องนี้ออกมาเป็นส่วน ๆ เพื่อวิเคราะห์ เช่น ชื่อเรื่องที่น่าสนใจ วิธีการเล่าที่กระตุ้นเร้าให้ผู้อ่านติดตามจนตลอดเรื่อง โครงเรื่องที่สลับซับซ้อน พฤติกรรมของตัวละครที่มีเอกลักษณ์น่าฉงนฉงาย การผูกเรื่องเล่าของตระกูลตั้งให้เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การเป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ กับทั้งความโดดเด่นในการสร้างเรื่อง ทำให้มีผู้วิจารณ์นวนิยายเรื่องนี้จำนวนมาก ยิ่งเมื่อได้อ่านบทวิจารณ์ “การเดินทางสู่อสดง” ของ รศ.ยุรฉัตร บุญสินท์ ในภาษาสรร วรรณกรรมสารที่หมดจดแจ่มแจ้งและตรงตามใจ ในฐานะผู้วิเคราะห์ที่หลัง ย่อมต้องหาแนวทางที่จะเขียนถึง**พุทธศักราชอสดงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ** เสียใหม่ พลันความคิดแรกที่เคยผุดขึ้น ขณะเมื่ออ่านหน้าสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้จบลง ขณะวินาทีนั้นได้คิดถึง **หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว (One Hundred**

Years of Solitude) ของ กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ เนื่องจากหลายส่วนที่สำคัญในพุทธศักราชสอดคล้องกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำเป็นการเล่าเรื่องในแนวประพันธ์แบบ “สัจนิยมมหัศจรรย์” ทั้งการวางโครงเรื่อง การพูดถึงโศกนาฏกรรมความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว คำสาปประจำตระกูล ความเป็นไปของสังคมการเมือง รวมทั้ง มีเรื่องราวที่มีจุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุดของตระกูลตระกูลหนึ่งเช่นกันด้วย

ความสอดคล้องกันระหว่างนวนิยายทั้งสองเรื่อง อาจเป็นอิทธิพลหรือความบังเอิญอันใดก็ตามแต่ อย่างไรก็ตาม โปรตอ่านบทวิจารณ์นี้ให้ถึงคำสุดท้ายเสียก่อน เพราะมนุษย์ในโลกใบกลมนี้ ต่างต้องผ่านเหตุการณ์น่านับการเช่นกันทุกเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ มีทั้งเหมือนและแตกต่าง คงไม่ใช่เรื่องผิดประหลาดแต่อย่างใด หากคนสองซีกโลกจะเคยเผชิญหน้ากับเหตุการณ์คล้าย ๆ กัน และปฏิบัติต่อเหตุการณ์นั้นคล้าย ๆ กัน เพราะเราต่างเป็นผู้ร่วมชะตากรรมในโลกใบนี้ มิฉะนั้นแล้ว Oedipus the king ของโซโฟคลีส กับ “ตำนานพระยาทรง-พระยาพาน” และ โรมิโอ-จูเลียต ของเช็ก สเปียร์ กับ “แผลเก่า” ของ ไม้ เมืองเดิม คงต้องมีใครลอกใครเป็นแน่ แบบเรื่องที่เหมาะสมกันจึงส่งผลให้เกิดการจัดหมวดหมู่ ดัดขึ้นอนุภาคของแบบเรื่องต่าง ๆ บทความนี้จึงมีมุ่งหมายเพียงวิเคราะห์ให้เห็นบทเรียนของมนุษยชาติ ผ่านนวนิยายชื่อดังสองเรื่อง ว่าคนเรานั้นมีสันดานอย่างหนึ่งคือ ชอบทำผิดเรื่องเดิม ๆ ซ้ำซาก เราจึงกอดคอกันร่วมตายเกิดวนเวียนในสังสารวัฏนี้ มิใช่แต่เรื่องเฉพาะตน เรื่องของบ้านนี้เมืองนี้ก็เช่นกัน เราวนกลับมาที่เดิมซ้ำแล้วซ้ำเล่า นั่นเองที่เป็นประการหนึ่งของใจความสำคัญของนวนิยายสองเรื่องที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความเหมือนความต่างในองค์ประกอบของพุทธศักราช
อัสตงกับทรงจำของทรงจำ ของแมวกุหลาบดำ กับ หนึ่งร้อยปีแห่งความโดด
เดี่ยว

พุทธศักราชอัสตงกับทรงจำของทรงจำ ของแมวกุหลาบดำ	หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว
<p>ตระกูลตั้ง 3 ชั่วโมงคน เมืองแปดริ้ว</p> <p>ปฏิวัติ 2475-WWII-กบฏแมนฮัตตัน- 6 ตุลา-Cold War</p> <p>ห้องสายฝน</p> <p>คำสาปตายด้วยน้ำ</p>	<p>ตระกูลบูเอนดิยา 7 ชั่วโมงคน เมืองมาคอนโด</p> <p>อาณานิคม-สงครามกลางเมือง- ปฏิวัติกล้วย</p> <p>ห้องแห่งความโดดเดี่ยว</p> <p>คำสาปลูกมีหางเหมือนหมู</p>

นวนิยายทั้งสองเรื่องนี้ มีจุดร่วมในประการแรกคือ เป็นเรื่องเล่าของสองตระกูล นับตั้งแต่แรกเริ่มไปจนถึงจุดสิ้นสุด โดย พุทธศักราชอัสตงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ เป็นเรื่องเล่าของตระกูลตั้ง ที่มีตงชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาอยู่ในสยามช่วยงานลุงที่เป็นญาติห่าง ๆ และได้รับกิจการร้านข้าวสารต่อ สร้างครอบครัว ผ่านวิกฤตการณ์ขุนวัยทั้งเรื่องเหนือธรรมชาติ สงคราม การเมือง และเศรษฐกิจ วนซ้ำหลายครั้งหลายหน กระทั่งตระกูลตั้งล่มสลาย ส่วน หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว เป็นเรื่องของ ตระกูลบูเอนดิยา ที่ตั้งรกรากสร้างเมืองใหม่ขึ้นมา และสืบต่อวงศ์วานกันไปหลายชั่วอายุคน ผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย ทั้งการริเริ่มตั้งรกรากจากสังคมบรรพกาล เรียนรู้สิ่งแปลกใหม่จากสังคมภายนอก พัฒนาเรื่อยมากระทั่งเป็นสังคมเมือง ผ่านวิกฤตการณ์ขุนวัยทั้งเรื่องเหนือธรรมชาติ สงคราม การเมือง และเศรษฐกิจ วน

ซ้ำหลายครั้งหลายหน กระทั่งตระกูลบุญเอนดิดยาและเมืองมาคอนโดลัมสลายหายไปอย่างไม่มีวันหวนกลับ นวนิยายทั้งสองเรื่องจึงมีความคล้ายกันในแง่ของ **โครงเรื่อง** ที่พูดถึงเรื่องราวของสองตระกูล นับตั้งแต่เริ่มตั้งรกรากกระทั่งถึงจุดสิ้นสุด

การสืบวงศ์วานของตระกูลตั้ง และตระกูลบุญเอนดิดยา มีความแตกต่างกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ **จำนวนชั้นชั่วอายุคน** ที่ตระกูลบุญเอนดิดยาสืบต่อกันมานานถึง 7 ชั่วอายุคน แต่ตระกูลตั้งนั้นสืบชั่วอายุคนได้เพียง 3 รุ่นเท่านั้น ก็มีอันต้องสูญหายไป จึงส่งผลให้รูปแบบของผังการสืบวงศ์วาน มีความแตกต่างกันที่จำนวนตัวละครในแต่ละรุ่น เมื่อสร้างผังเปรียบเทียบกันแล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ถึงนวนิยายทั้งสองเรื่องจะใช้ชะตากรรมที่เกิดขึ้นกับตระกูล ตั้งแต่รุ่นแรกไปจนถึงจุดสิ้นสุด ในการเล่าเรื่องเหมือนกัน แต่โครงสร้างของตระกูลทั้งสองนั้น มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน การสร้างผังตัวละครเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เห็นว่า ผู้เขียนเรื่องทั้งสองนั้น ใช้ตัวละครเหล่านี้แสดงพฤติกรรมความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้เรื่องดำเนินไปได้อย่างมีอรรถรสและหลากหลาย สร้างความสมจริงผ่านการตัดสินใจของมนุษย์เมื่อเผชิญชะตากรรม ดังต่อไปนี้

ตระกูลตั้ง ถึงแม้จะมีเพียง 3 รุ่น แต่ความสลับซับซ้อนของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวก็มีมาก เริ่มที่รุ่นก่อตั้งอย่าง ตง มีภรรยาสองคน จึงเกิดเป็นสองครอบครัว คือครอบครัวที่เมืองไทย และครอบครัวที่เมืองจิน ครอบครัวที่เมืองไทย มี *เสงี่ยม* เป็นแม่มีลูกห้าคน คือ *จงสว่าง* (ลูกเลี้ยง) *จรุงลิน* *เจริดศรี* *จิตรไสว* และ *จรัสแสง* ด้วยที่ *จงสว่าง* เป็นลูกเลี้ยงและเป็นพี่คนโตของบ้าน จุดนี้จึงเป็นปมปัญหาอีกจุดหนึ่งของเรื่องที่เป็นต้นเค้าทำให้ ตระกูลตั้งดำเนินไปถึงจุดสิ้นสุด ส่วนครอบครัวที่เมืองจินที่มีแม่ลูกอย่าง *ผิงมู่ยก* กับ *ฮง* ถึงแม้ไม่มีบทบาทมากนัก ด้วยเป็นแต่เพียงผู้รักษาผลประโยชน์ของตระกูลตั้งบนแผ่นดินจิน แต่ชะตาชีวิตของฮงซึ่งผ่านช่วงปฏิวัติวัฒนธรรมจีนมาได้ เริ่มตามหาครอบครัวที่เมืองไทย เขียนหนังสือถึงครอบครัวที่สูญหาย กระทั่ง *ฮง* ได้รับการเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลโนเบล ก็สามารถเปลี่ยนบรรยากาศเศร้าหมองในเรื่องสดใสด้วยความหวัง

ได้ ทั้งยังตั้งชื่อลูกว่า ตง เป็นการตั้งตระกูลใหม่ในแผ่นดินแม่ ทั้ง ฮง ยังเป็นตัวละครที่ผู้เขียนใช้แถมพราย ภาพบทสรุปของตระกูลตั้งเอาไว้แต่เนิ่น ๆ การตามหาครอบครัวที่สาบสูญ ในบทที่ 12 ที่พำนักแห่งจิตวิญญาณ

“และไม่ว่าจะเพียรถามเอาจากใครในเมือง ก็ไม่มีใครรู้เรื่องเกี่ยวกับบ้าน หรือผู้เคยอาศัยที่นั่นหลงเหลืออยู่อีกแล้ว....ฮงตั้งชื่อลูกที่ยังไม่เกิดว่าตง ตามชื่อพ่อที่ไม่เคยพบพาน แหละเช่นนั้น ที่เขาเติมเต็มช่องว่างไว้ในสาแหรกวงศ์ตระกูลลงด้วยตงอีกคนแทนที่ตั้งผู้ทิ้งบ้าน สาบสูญหาย ไม่เหลือร่องรอย ...ในดินแดนละอองเกสรไม้สีเหลืองไกลโพ้น” (วีรพร นิติประภา, 2561 : 140-141)

ความวุ่นวายของตระกูลตั้งในรุ่นลูกนั้น เกิดจากปมในใจของตัวละครที่ผู้เขียนได้ปูพื้นให้เห็นผ่านพฤติกรรมในดวบทเหล่านั้น ปมลูกเลี้ยงของ จงสว่าง และความขัดแย้งกับ จิตรไสว ในประเด็นการแต่งงานกับ ยี่สู่น (คนรักของจงสว่าง) ทำให้เกิดรอยร้าวภายในใจของพี่น้อง ด้วยนิสัยลูกแม่ของจิตรไสวที่เอาแต่ใจตน และมักชอบแย่งชิงของคนอื่น ด้วยเป็นลูกชายที่แท้จริงเพียงคนเดียวของตระกูล ประเด็นนี้ยังเป็นรอยร้าวในใจของลูกสาวในบ้านอย่าง จรุงสิน เจริตศรี และจรัสแสง ที่ไม่ได้รับความรักดูแลเอาใจใส่เท่าจิตรไสว ซึ่งสุดท้ายนำไปสู่ความสูญเสีย และจุดจบของตัวละคร อย่างจรุงสินที่มีนิสัยวิตกกังวล เพราะเติบโตขึ้นมาในยุคสมัยสงคราม และความวิตกกังวลหลังคลอดทำให้จุน้อยจึงหายลับไปกับสายน้ำ

“...ตลอดชั่วชีวิตนับแต่วันที่ปล่อยจุน้อยจมหาย จรุงสินไม่เคยอนุญาตให้ตัวเองมีความสุขอีกเลยแม้แต่วันเดียว และคงเป็นปรปักษ์ต่อโลกทั้งใบไปเสีย ๆ จวบจนถึงวันที่เธอตายตอนอายุสามสิบห้า ในสภาพโง่โง้ง

คะมำลั่มหัวทิมในโอง ผลชันสูตรระบุว่าเป็นลมจมน้ำเสียชีวิต เนื่องด้วย
การทำงานผิดปกติ...จากกัตกินของมะเร็งที่ชั่วหัวใจ...” (วีรพร นิติประภา,
2561 : 255)

รุ่นหลานของตระกูลตั้งนั้น ในส่วนของ ตง (ลูกชายฮง) และจุน้อยได้
ถูกกล่าวถึงในข้างต้นแล้ว จึงเหลือเพียงประเด็นของระรินทร์และระพินทร์ พี่น้อง
ที่ไม่เกี่ยวข้องทางสายเลือด ด้วยระรินทร์เกิดจากความสัมพันธ์แบบลับๆ ของจ
สว่างกับยี่ลู่ที่ไม่เคยมีใครรู้ ส่วนระพินทร์หนุ่มเข้มข้มขยันตาเศร้า เป็นลูกที่เกิด
จากจรัสแสงกับนุรฮัมสรูล รักแรกรุ่นของจรัสแสงที่ถูกกีดกันเมื่อครั้งไปเรียนที่
ป็นัง เพื่อเลี้ยงความอ้อายจึงถูกยกให้เป็นลูกของจิตรไสวกับยี่ลู่ที่ต้องแต่งงาน
กันอย่างเร่งรีบเพื่อปิดบัง ทั้งระรินทร์และระพินทร์จึงเติบโตขึ้นมาในนามของพี่
น้องห้องเดียวกัน ความสัมพันธ์ของตระกูลตั้งจึงุ่นวายยุ่งเหยิง เมื่อทั้งคู่มีสัมพันธ์
ที่ลึกซึ้งเกินกว่าพี่น้องระรินทร์จึงได้อุ้มท้องดาว แต่เป็นชะตากรรมของตระกูล
ตั้งที่จะต้องสูญหายไป ดาวจึงไม่มีโอกาสขึ้นมาดูโลก เขาจึงมีสถานะอยู่
ระหว่างคนที่ยังไม่เกิดกับคนที่ตายไปแล้ว แต่มีส่วนสำคัญคือเป็นผู้ดำเนินเรื่อง
ราวผ่านทรงจำที่ยายศรีเป็นผู้เล่า เรื่องราวจึงแหง่วินไม่สมบูรณ์เพราะเป็นทรง
จำของทรงจำอีกชั้นหนึ่ง

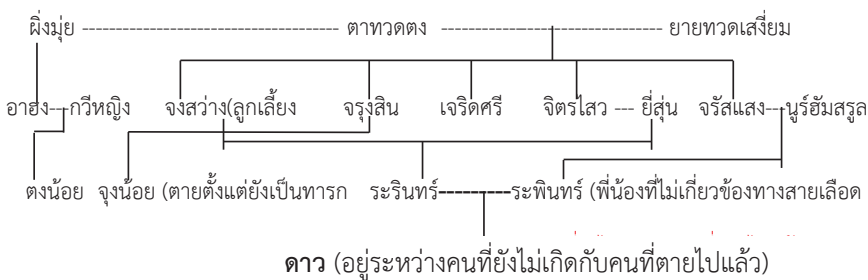
“แล้วดาวก็เข้าใจ ว่าทำไมทรงจำของเขาถึงแตกร้าวแหง่วิน...นอกจาก
ความว่างเปล่า เพราะเขาไม่ได้เป็นใครหรืออะไรทั้งสิ้น ...” (วีรพร นิติ
ประภา, 2561:419)

เมื่อเปรียบเทียบผังวงศ์วานของทั้งสองตระกูล ความแตกต่างก็ปรากฏ
ขึ้นอย่างชัดเจน เพราะถึงจะใช้เรื่องราวของตระกูลเป็นโครงเรื่องหลัก แต่
พุทธศักราชอัสตงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ เน้นแสดงชะตา

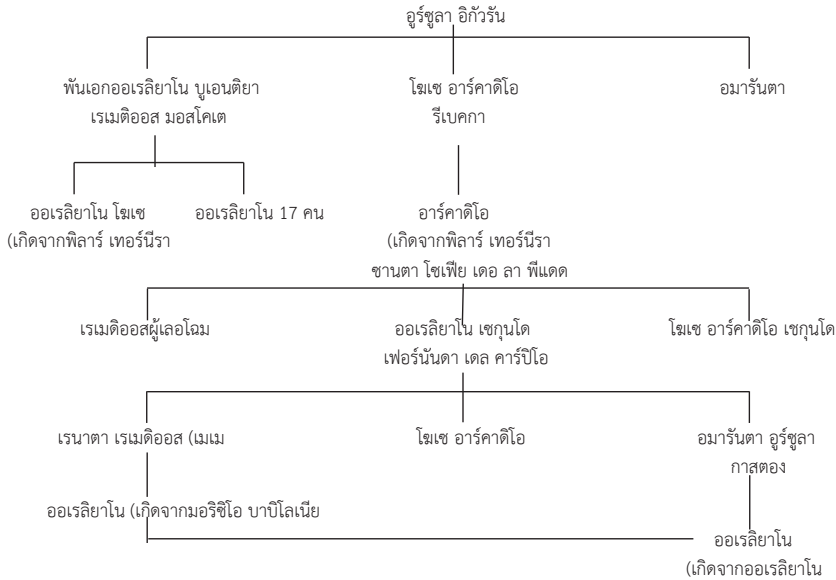
กรรมของตระกูลตั้งที่เกิดขึ้นรอบเดียวในชั้นนั้น แต่เมื่อพิจารณาหนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว จะมีแบบแผนที่ตายตัวมากกว่าเมื่อนับตั้งแต่รุ่นลูก คือเป็นชาย 2 คน หญิง 1 คน มีลักษณะนิสัยคล้ายกันเป็นตัวอย่าง มักกระทำผิดคล้าย ๆ กัน เพื่อแสดงให้เห็นการดำเนินไปแบบเป็นวงรอบ และเมื่อรุ่นใดขาดสมาชิกที่เป็นเพศหญิง เพศชายทั้งสองมักต้องการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับป่าหรือน้ำของตน เพื่อให้เป็นไปตามที่ผู้เขียนได้วางเงื่อนไขของคำสาป กระทั่งถึงรุ่นสุดท้ายจึงเกิดเหตุการณ์ที่ว่าขึ้นจริง ประเด็นนี้พุทธศักราชสอดคล้องกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ คล้ายมีการยั่วล้อ ในกรณีของระรินทร์กับระพินทร์ ด้วยสถานะที่ถูกกำหนดให้ทั้งคู่เป็นพี่น้องกัน แต่ความเป็นจริงที่ปรากฏในเรื่อง ทั้งคู่ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดเลย เพื่อความง่ายแก่การเข้าใจใช้การเปรียบเทียบจากแผนผังของทั้งสองตระกูล

แผนผังตระกูลตั้ง

แผนผังตระกูลบูเอนดिया โฆเซ อาร์คาดีโอ บูเอนดिया

ฉากหลังที่เป็นที่ตั้งหลักของทั้งสองตระกูล แม้จะอยู่ในบริบทผู้อพยพเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันในแง่ความสำคัญกับตัวเรื่องอย่างมาก **ตระกูลตั้ง** อพยพเข้าไปในเมือง**แปดริ้ว** หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง โดยเข้าไปอยู่ในบ้านและที่ดินเดิมของคหบดีเก่า ตัวเมืองแปดริ้วเป็นแต่เพียงฉากหลัง ที่สอดคล้องกับความสมจริงด้านภูมิศาสตร์ และในแง่สังคมศาสตร์ที่มีชาวไทยเชื้อสายจีน อาศัยตั้งรกรากอยู่เป็นจำนวนมาก ต่างจากเมือง **มาคอนโด** ของ **ตระกูลบูเอนดिया** ที่การเข้ามาก่อตั้งหมู่บ้านก่อนนั้น เป็นการหนีการรังควานของวิญญาณเพื่อนที่ โฆเซ อาร์คาดีโอ บูเอนดिया ฆ่าตาย มาคอนโดจึงเกิดขึ้นและพัฒนาไปพร้อม ๆ กับสมาชิกในตระกูลจากรุ่นสู่รุ่น จากจุดเริ่มต้นที่เป็นสังคมยุค

บรรพกาล หักร้างถางพงก่อตั้งรกราก เป็นสังคมการเกษตรกรรม ผ่านสงครามกลางเมือง เข้าสู่ยุคเกษตรอุตสาหกรรม และถูกควบคุมโดยประเทศทุนนิยม โดยมีรถไฟที่เข้ามาเป็นจุดเชื่อมต่อกับโลกภายนอก การเรียกร้องของภาคประชาชนที่สุดท้ายนำไปสู่การสังหารหมู่ กระทั่งการล่มสลายของตระกูลลูบูเอนดियाและเมืองมาคอนโด **หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว** จึงเป็นการบอกเล่าเรื่องราวของตระกูลลูบูเอนดियाและเมืองมาคอนโด ที่มีพัฒนาการและชะตากรรมร่วมกัน ภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ จึงมีเมืองมาคอนโดเป็นองค์ประกอบหลักด้วย แต่สำหรับ**พุทธศักราชอสดงกับทรงจำของทรงจำของแมวภูเขาบดำ** เมืองแปดริ้วหลังจากการล่มสลายของตระกูลตั้ง ตัวเมืองก็ไม่ได้รับผลกระทบแต่อย่างใด ด้วยตัวเรื่องต้องการนำเสนอชะตากรรมของตระกูลตั้งเป็นหลัก จึงเป็นข้อแตกต่างที่ชัดเจนในประเด็นนี้

จุดเด่นสำคัญที่น่าสนใจของนวนิยายทั้งสองเรื่องคือ **การเล่าเรื่องควบคู่ไปกับช่วงเวลาที่มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์** ทั้งที่มีตัวละครเข้าไปเกี่ยวข้อง การถูกกล่าวถึง และการคาดคะเนจากเวลาที่ใกล้เคียงสัมพันธ์กัน ประเด็นนี้เป็นอีกจุดเด่นของวรรณกรรมในแนวสัจนิยมมหัศจรรย์ที่แสดงภาพของโลกความจริงและโลกความเชื่อให้ดำเนินไปพร้อม ๆ กัน การเล่าด้วยน้ำเสียงที่ฟังผ่นกระทั่งกลายเป็นภาพที่เลื่อนราง เมื่อเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ และการเล่าเรื่องด้วยน้ำเสียงที่จริงจังน่าเชื่อถือเมื่อเป็นเรื่องเหนือธรรมชาตินั้น เป็นนัยที่แสดงออกมาว่า เรื่องราวที่ได้รับฟังทั้งที่น่าเชื่อถือและเรื่องที่เกิดขึ้นจริง อาจไม่แตกต่างกันเลยก็ได้ ด้วยเราต่างเป็นผู้ที่รับสารในชั้นถัดมาเท่านั้น ระหว่างทางอาจมีการบิดเบือนหรือสร้างชุดข้อมูลใหม่ เพื่อผลประโยชน์ของผู้กระทำนี้เอง คือสิ่งที่สัจนิยมมหัศจรรย์พยายามสื่อสารกับผู้อ่าน ด้วยตัวละครที่เป็นคนกลุ่มน้อย ซึ่งได้รับรู้และแสดงภาพในอีกแง่มุมของประวัติศาสตร์ เป็นการขยายพื้นที่ของการรับรู้ผ่านเรื่องเล่าที่แตกต่างไปจากเดิม

หรือเป็นการเพิ่มรายละเอียดที่ประวัติศาสตร์กระแสหลักไม่เคยกล่าวถึง เป็นการเสนอมุมมองใหม่ให้กับผู้อ่านเพื่อขยายโลกแห่งการรับรู้ ซึ่งนวนิยายทั้งสองเรื่องใช้กลวิธีนี้เองสร้างมนตร์เสน่ห์ให้กับตัวเรื่อง และมีบางจุดที่ทำได้ดีเช่นกันทั้งสองเรื่องจึงจะยกตัวอย่างให้เห็นดังต่อไปนี้

พุทธศักราชสอดคล้องกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ ตัวบทของเริ่มต้นใกล้เคียงกับการปฏิวัติ 2475 ไฉนมายัง สงครามโลกครั้งที่สอง กบฏแมนฮัตตัน เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ถึงหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น สังเกตได้จาก ลุงที่เป็นจีนโพ้นทะเลเข้ามาในราวตอนกลางรัชกาลที่ 6 คือประมาณปี พ.ศ. 2460-2461 และเมื่อลุงอายุใกล้ 50 ปีได้รับตงในวัย 15 ปี เข้ามาทำงานในร้านข้าวสารนั้น เมื่อตงอายุ 22 ปี ลุงจึงหาคู่ให้คือเสงี่ยม เมื่อคาดคะเนแล้ว ลุงในวัยหนุ่ม (20-30ปี) เข้ามาสยามราว พ.ศ. 2460 ตงในวัย 15 ปี น่าจะเข้ามาในสยามราว พ.ศ. 2470-2475 และจากตัวบทก็มีข้อสนับสนุนให้เชื่อได้ว่าเป็นเช่นนั้น

“ตาทวดตงก็อายุแค่สิบห้า...เข้ามาทำงานที่ร้านขายข้าวสารของลุง...หนีมาตั้งตัวเอาใหม่ในพระนครราวตอนกลางรัชกาลที่หก...มาจนอายุสี่สิบกว่าจวนจะห้าสิบก็เกิดให้นึกเสียดายกิจการ...จึงเขียนจดหมายไปบอกพ่อของตาทวดตง...จนตาทวดตงอายุได้ยี่สิบสองลุงก็ไปว่าแม่สื่อให้หาเมียให้” (วีรพร นิติประภา, 2561 :21-22)

“หลายต่อหลายปีนับแต่วันที่ยายทวดเสงี่ยมเอาจางสว่างน้อยมานั่งหน้าบ้านเพื่อให้แม่แท้ๆ ของเขาได้มองเห็นอย่างเต็มตาเป็นครั้งสุดท้าย ครอบครัวก็ผ่านเข้าสู่ห้วงเวลาเต็มไปด้วยเหตุการณ์ โลกเอาแต่กลับตาลปัตรพลิกผัน...ซ้ำแล้วซ้ำอีก...การเปลี่ยนแปลงการปกครองอภิวัฒน์สยามที่ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลต้องหวาดวิตกกังวล ในใจอีกมาหลาย

ปี จักรวรรดิญี่ปุ่นและการแผ่ขยายอำนาจของลัทธิฟาสซิสต์ในเอเชีย
บูรพา สงคราม รัฐนิยม มาลามาไทย น้ำท่วมครั้งใหญ่หลายครา โรค
ระบาดหลายหน จนมาถึงการอพยพครอบครัวหนีลูกระเบิด...ใส่
พระนครออกพเนจรไปในลำน้ำ กบฏรัฐประหารนับครั้งไม่ถ้วน การลอบ
ปลงพระชนม์รัชกาลที่แปดที่มีตมไปชั่วกาลจักรวาล...แล้วพลิกผันเปลี่ย
พลิกกลับไปกลับมาอีกหลายตลบ” (วีรพร นิติประภา, 2561:29-30)

หลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ครอบครัวตั้งได้ตั้งรกรากที่แปดริ้ว
เหตุการณ์ที่ทำให้ตระกูลตั้งเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์บ้านเมืองอย่าง กบฏ
แมนฮัตตัน คือจิตรไสวที่เป็นทหารเรือถูกหลอกล่อให้เป็นคนส่งสารกำหนดการ
ก่อกบฏ และจงสว่างที่ทำเพื่อแม่จำต้องฝ่าห่ากระสุน เพื่อเข้าไปตามหาน้องชาย
ณ สมรภูมิมากลางเมือง ซึ่งช่วงนี้เองที่ให้ความรู้สึกรู้ว่าในเหตุการณ์จริงกลายเป็น
ความฟุ้งฝัน เหมือนในหนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว ที่โฆเซ อาร์คาดีโอ เซกุน
โต เผชิญเหตุการณ์สังหารหมู่ผู้ชุมนุมคนงานโรงงานกล้วย

“ทันใดเขาก็เห็นเด็กผู้หญิงคนหนึ่ง สลัวรางกิ่งว้างกิ่งเดินตรงมา มีลูกแมว
อยู่ในอ้อมกอด พอได้ยินเสียงพี่ว้างเฉียดกหูไปในอากาศกับเห็นเงา
สะท้อนวาววิบสีเงินจาง เขาก็หลับตาแน่น แหกปากร้องลั่นไม่เป็นภาษา
ลืมหูลืมตาครั้งอื่นก็เห็นเด็กผู้หญิงทรุดนั่งอยู่กับโคนต้นไม้...กับลูกแมว
เปื้อนเลือดยังอยู่ในมือที่ตกวางข้างตัว...จงสว่างถึงสำเนียงว่าหูดับไป
แล้ว แล้วจึงโหมคว่ำ งุนงนราวกับวูบหล่นลงในฝันร้ายของคนไม่รู้จักกัน...”
(วีรพร นิติประภา, 2561: 200-201)

“เสียงอีโกลของความโกลาหลระเบิดขึ้นกลางฝูงชนอย่างรุนแรง ที่โฆเซ อาร์คาดีโอ เซกุนโดเกือบจะอุ้มเด็กคนนั้นขึ้นมาไม่ทัน...ขณะที่แถวปืนกลเริ่มระดมยิง...ขณะที่เขาล้มลงหน้าอาบเลือดก่อนที่กองทหารมหีมา จะเข้ามากวาดล้างพื้นที่อันว่างเปล่า...เมื่อโฆเซ อาร์คาดีโอ เซกุนโดฟื้นคืนสติขึ้นมา...เขากำลังนอนหงายหน้าอยู่ในความมืด เขา รู้สึกว่ากำลัง อยู่บนรถไฟที่แล่นไปเงียบ ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด...เขาพบว่าตนเองกำลัง นอนติดกับคนตาย...โฆเซ อาร์คาดีโอ เซกุนโดพยายามหนีไปจากฝันร้าย นี้” (กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ, 2557 : 480-482)

เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับตัวเรื่องคือการ ตายของระพีพรโดยตรง ส่วนการจบลงของสงครามเย็น เป็นเหตุที่ส่งผลให้ จอห์นสามีชาวต่างชาติของจรัสแสงเป็นผู้ปิดฉากตระกูลตั้ง

“ระพีพรพุ่งหลาวลงในเจ้าพระยา แทรกตัวลงในเจียงบังคำดิ่งสู่นิ่งสงัด เบื้องล่าง...เขาพ้นจากรัฐธรรมศาสตร์และปลอดภัยแล้ว...ไม่เหมือนจาง สว่าง จุน้อย...เขาถูกพบ หลายปีต่อมาตรงรอยต่อเลื่อนรางระหว่าง ทะเลกับแม่น้ำ ในโครงร่างชาวสะอ้าน ยังไม่โตเต็มวัย...ยังคงมีกลิ่นตัว โปรดค็องอยู่กับคอ” (วีรพร นิติประภา, 2557: 413-414)

“เมื่อจอห์นจีโหล่มึงเพลิงปลดประจำการ...ว่าเขาอยากลิ้มทุกอย่างที่เกิด ขึ้นในสงครามเวียดนาม และขอจรัสแสงแต่งงาน ...ยังไม่ทัน ตะเกียงตะกายลุกยืนขึ้นจากน้ำได้ก็เห็นหน้าจอห์นลอยห่างไปแค่ว่า เอ๋อ...จากนั้นเมื่อเคยฆ่าคนมานับไม่ถ้วนแล้วนั้นก็จับการอบคอจรัสแสง บีบแน่นและกดลงอย่างแรง เธอจมลงใต้น้ำโคลนขุ่นคลั๊ก และดิน และ

กริดร้อง...แต่แค่ไม่กี่นาทีสั้นๆ ก็พ่ายแพ้แก่ความมั่งงุ่น” (วีรพร นิติ
ประภา, 2561: 402-419)

ภายใน ห้องแห่งสายฝน และ ห้องแห่งความเดียวดาย ต่างเป็นสถานที่สำคัญของนวนิยายทั้งสองเรื่อง ที่ถูกผู้เขียนเก็บซ่อนความลับที่จะคลายปมปัญหาและข้อสงสัยต่าง ๆ ห้องแห่งสายฝนในเรื่องพุทธศักราชอัสตงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ นั้น เป็นสถานที่ที่ดาวพลดเปลื้องสิ่งที่ค้างคาภายในใจ และพยายามปะติดปะต่อทรงจำต่าง ๆ ที่ได้รับจากยายศรี กระทั่งสุดท้ายความแหงวั้นเหล่านั้นก็รวมกันเป็นรูปร่าง ทำให้ดาวและผู้อ่านค้นพบความจริงที่เฝ้าตามหา ซึ่งคล้ายกันกับในห้องแห่งความเดียวดาย ในเรื่องหนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว ความลับเกี่ยวกับคำทำนายบนแผ่นหนังที่ เมลเกียเตส มอบให้ตระกูลบูเอนดิยาาก็ถูกเปิดเผย และนำไปสู่จุดสิ้นสุดของตระกูล จุดร่วมกันของห้องทั้งสองอีกประการหนึ่งก็คือ บรรยากาศที่เยือกเย็นทึมเทาคล้ายกับอยู่ในโลกพิศวง ที่แม้แต่กลิ่นอับภายในห้องยังแฝงไปด้วยความลึกลับชวนสงสัย แต่ข้อแตกต่างของห้องทั้งสองก็มีเช่นกัน กล่าวคือ ห้องแห่งสายฝนนั้นเป็นที่แห่งการทับซ้อนของมิติ มีแต่จิตวิญญาณที่อยู่ภายในนั้น ส่วนห้องแห่งความเดียวดายเป็นที่ที่คนจริง ๆ เข้าไปอาศัยอยู่ ซ่อนเร้นตัวเองออกจากโลกภายนอก และหมกมุ่นทำบางอย่าง ทั้ง โฆเซ อาร์คาดีโอ บูเอนดิยา ที่ทำการทดลองประหลาด พันเอกออเรเลียโน บูเอนดิยา ผู้พ่ายแพ้จากสงครามประชาชนที่เฝ้าปลอบโยนตัวเองด้วยการทำปลาทองน้อย และ ออเรเลียโน ที่เพียรพยายามถอดคำทำนายในแผ่นหนังจนสำเร็จ และนั่นเองที่นำมาซึ่งจุดจบของเรื่องราว

“ไม่แต่แค่ความคิดแมวกุหลาบดำเท่านั้น ดาวยังได้ยินเสียงของห้องแห่งสายฝนด้วย...ดาวก็ยังไม่ค่อยเชื่อว่าสิ่งที่เห็นในกระจกคือผี...แต่ที่เขาชอบที่สุดในห้องนั้นก็คือทรงจำของยายศรีจะแจ่มกระจ่าง...เมื่อเรียง

ลำดับเวลาที่ถูกเล่าสลับสับสนยากจะจับต้นชนปลาย...แล้วดาวก็เข้าใจว่าทำไมทรงจำของเขาถึงแต่กร้าวแหงววิน...นอกจากความว่างเปล่าเพราะเขาไม่ได้เป็นใครหรืออะไรทั้งสิ้น ... แต่มันไม่สำคัญหรอก ... ถึงอย่างไรเขาก็ไม่มีทางบอกได้ว่าฝั่งไหนของกระจกคือความจริง หรือว่ามันมีความจริงอยู่หรือไม่” (วีรพร นิติประภา, 2561: 153,387,419)

คำสาปที่ต้องตายด้วยน้ำ ของตระกูลตั้ง เหมือนว่ามีผลกับทุกคนที่ถูกนับเป็นเครือญาติอยู่ในสกุลนี้ เพราะแม่แต่จงสว่างกับยี่สุ่นเอง ที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดเลย ยังต้องตกตายไปด้วยน้ำเช่นเดียวกันกับคนตระกูลตั้งทุกคน ต้นกำเนิดของคำสาปคูจะไม่ค่อยแน่ชัด ทราบแต่เพียงว่าต้นตระกูลตั้งที่เป็นกวีน่าจะมีสืบต่อมาก่อนแล้ว แต่บทสรุปคือทุกคนในตระกูลตั้งตายด้วยน้ำทั้งหมด แต่มีข้อแตกต่างอย่างมากกับ **คำสาปลูกมีหางเป็นหมู** จะทำให้ตระกูลล่มสลาย อันเนื่องมาจากการมีเพศสัมพันธ์กันเองของคนภายในสายเลือด ด้วยคำสาปนี้ของตระกูลบูเอนดิยาจะเป็น **วงรอบใหญ่** เกิดขึ้นแค่เพียงครั้งเดียวเท่านั้น แล้วพรากทุกสิ่งอย่างให้ดับสูญไป และเป็นสิ่งที่ถูกทำนายไว้ก่อนแล้ว แต่คำสาปตระกูลตั้งจะยังคงอยู่ต่อไป ตราบเท่าที่ยังมีผู้สืบทอดวงศ์วานของตระกูลนี้ น้ำจะยังกลืนกินชีวิตของพวกเขา

“เขาเพิ่งจะรู้เดี๋ยวนั้นเองว่ามารันดา อูร์ซูลามีชีพีหากเป็นน้ำสาวของเขา ... เพียงเพื่อให้เธอและเขาแสวงหากันและกัน ผ่านทางเขาวงกตแห่งสายเลือดที่ซับซ้อนที่สุด จนกระทั่งทั้งคู่ให้กำเนิดสัตว์แห่งตำนานที่นำมาซึ่งอวสานของตระกูล” (กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ, 2557 : 641)

การเปิดเรื่อง จุดแตกหัก และการคลายปมที่จุดจบ

สิ่งที่เป็นจุดเด่นของนวนิยายทั้งสองเรื่องคือ การเปิดเรื่อง จุดแตกหัก และการคลายปมที่จุดจบ ซึ่งทั้งสองเรื่องมีความโดดเด่นน่าสนใจชวนให้ผู้อ่านติดตาม ในการเปิดเรื่องนั้นต่างนำความซับซ้อนทางด้านเวลาและเหตุการณ์เข้ามาใช้ โดยหนึ่งร้อยปีแห่งความเดียว เปิดเรื่องด้วยการเล่าถึงเหตุการณ์ในอนาคตที่ซึ่งตัวละครทวนระลึกถึงประสบการณ์เมื่อครั้งยังเป็นเด็ก ซึ่งเป็นภาคอดีต แล้วเรื่องราวก็เริ่มเล่าจากจุดนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นกลวิธีการเล่าที่มีชั้นเชิงอย่างยิ่ง ในการเรียบเรียงระบบความคิดถ้อยคำและเหตุการณ์ ทำให้ภาคอดีตปัจจุบันและอนาคตรวมกันเป็นเส้นเวลาเดียวที่บิดเบี้ยวและวนกลับไปมามากล้ายกับไรท์ที่สิ้นสุด

“อีกหลายปีต่อมา เมื่อเขายืนอยู่หน้าแถวทหารผู้ทำหน้าที่ประหารชีวิต... พันเอกออเรเลียโน... ทวนรำลึก ไปถึงบ่ายวันหนึ่งเมื่อนานมาแล้ว ที่พ่อพาเขาไปดูน้ำแข็งที่เพิ่งค้นพบ”(กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ, 2557:21)

ส่วนพุทธศักราชอัสดงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ ก็ใช้วิธีการเปิดเรื่องคล้ายกับผู้อ่านต้องอุ้มระเบิดเวลาของความสงสัยเอาไว้ ยิ่งเวลาดำเนินไปเรื่อย ๆ ด้วยการอ่าน ก็ยิ่งจذبและสงสัย เมื่อถึงจุดสิ้นสุดและมันระเบิดออก เขาก็ทำได้เพียงพลิกกลับมาที่จุดเริ่มต้นแล้วร้อง อ้อ! อย่างเช่นตัวละคร ดาว ที่ไม่มีความแน่ชัดอะไรเลยแม้แต่เพศ (ใช้สรรพนามว่า เขา) และหลาย ๆ อย่างผู้เขียนบอกเป็นนัยให้ทราบไว้แล้วตลอดทั้งเรื่อง

“วันละสองครั้ง ตอนสายกับบ่ายแก่ รถไฟจะแล่นผ่าน ทันใดบ้านที่หนึ่งงันกับมืดทึมตลอดเวลานั้นก็จะมีพ่นขึ้น อีกทีก็ครึกโครมด้วยชีวิตชีวา”
(วีรพร นิติประภา, 2561: 11)

นี่คือเป็นเสน่ห์ของงานเขียนแนวสัจนิยมมหัศจรรย์ ที่ เป็นความกำกั่งระหว่างโลกความจริงและความเหนือจริง ซึ่งเราไม่อาจแยกได้อย่างชัดเจน ว่าด้านใดมากหรือน้อยกว่าเท่าใดกันแน่ สิ่งเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ในเรื่องทั้งสองผสมปนเปออยู่กับประวัติศาสตร์ แต่ก็ไม่สามารถเรียกได้อย่างเต็มปากว่าเป็นเรื่องจริง กึ่งว่าจะใช่กึ่งว่าจะไม่ใช่ ดังในหนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว ที่กล่าวถึงช่วงเวลาในการเล่าเรื่องคาบเกี่ยวกับประวัติศาสตร์โคลอมเบีย ตั้งแต่การตกเป็นอาณานิคม การปฏิวัติปลดแอกสงครามกลางเมือง และการปฏิวัติกล้วยที่มีการสังหารหมู่ผู้ใช้แรงงาน พุทธศักราชสอดคล้องกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ ในตัวบทก็เริ่มต้นด้วยเหตุการณ์ก่อนการปฏิวัติ 2475 สงครามโลกครั้งที่สอง กบฏแมนฮัตตัน เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ถึงหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น และมีบางช่วงที่คาบเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีน ยุคสงครามโลกครั้งที่สองและการปฏิวัติวัฒนธรรม ซึ่งตัวละครหลักของทั้งสองเรื่องได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เหล่านั้น แต่เมื่อถึงบทที่จริงจั่งเช่นนี้ ภาพการบรรยายกลับเลื่อนรางเหมือนอยู่ในโลกของความฟุ้งฝัน ผิดกับเมื่อเป็นเหตุการณ์เหนือจริงทุกอย่างถูกเล่าด้วยน้ำเสียงที่จริงจั่งแข็งขัน ทั้งหมดส่งเรื่องไปยังจุดหักเหให้ดิ่งลงสุดสู่บทสรุปที่ถูกกำหนดไว้แล้วแต่ต้น ทั้งการอยู่บนขบวนรถไฟที่บรรทุกศพ (หรือกล้วยกันแน่) ผนตกอันยาวนาน และจงสว่างที่ทำลายทุกอย่างของตระกูลลงกับมือ จุดหักเหดังกล่าวนี้ทำให้ทุก ๆ อย่างของทั้งสองเรื่องค่อย ๆ เข้าสู่ัสตงและการคลายปมของเรื่องราว ทั้ง **หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว** ที่ *ออเรเลียโน* รุ่นที่ 6 สามารถถอดคำทำนายในแผ่นหนัง ซึ่งกลายเป็นจุดสิ้นสุดของตระกูลบูเอนดิยาและเมืองมาคอนโด ด้วยคำสาปการสืบสายเลือดกันเองของคนในตระกูล ในขณะที่ **พุทธศักราชสอดคล้องกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ** เรื่องเล่าของตระกูลตั้งและตัวผู้เล่าที่แสนจะคลุมเครือ และถูกทำให้กระจ่างชัดในตอนท้าย ทั้งนี้เพราะเรื่องเล่าทั้งหมดเป็นเพียงเสียงแห่งทรงจำของเหล่าวิญญาณที่ยังติดค้างอยู่ในบ้านตระกูลตั้ง ซึ่ง *ดาว* ผู้ซึ่งอยู่ระหว่างคนที่ยังไม่เกิดกับคนที่ตายไปแล้ว

วิญญาณเด็กที่ยังไม่ได้รับสิทธิ์ให้ลืมตาขึ้นมาดูโลก เป็นแต่เพียงผู้รับทรงจำของผู้อื่น ทรงจำของเรื่องพุทธศักราชอัสตงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ จิ้งหะว่งวิน และท้ายที่สุดคำสาปของตระกูลตั้งที่ทุกคนต้องตายด้วยน้ำก็ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นความจริง

“เขาเพิ่งจะรู้เดี๋ยวนั้นเองว่ามารันตา อัวร์ชูลามีใช้พีหาคเป็นน้ำสาวของเขา ... เพียงเพื่อให้เธอและเขาแสวงหากันและกัน ผ่านทางเขาวงกตแห่งสายเลือดที่ซับซ้อนที่สุด จนกระทั่งทั้งคู่ให้กำเนิดสัตว์แห่งตำนานที่นำมาซึ่งอวสานของตระกูล ... แต่ก่อนจะไปถึงบรรทัดสุดท้าย เขาก็เข้าใจได้แล้วว่าตัวเองจะไม่มีวันได้ออกไปจากห้องนี้อีก เพราะมันถูกเห็นมาแล้วล่วงหน้าว่า เมืองแห่งกระจก (หรือภาพลวงตา) จะถูกกวาดล้างไปด้วยลม และจะหายไปจากความทรงจำของมนุษย์ทันทีที่ออเรเลียโน ... ถอดความจากแผ่นหนังสือสำเร็จ” (กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ, 2557 : 641-642)

“แล้วตัวก็เข้าใจ ว่าทำไมทรงจำของเขาถึงแตกร้างแหงววิน... นอกจากความว่างเปล่า เพราะเขาไม่ได้เป็นใครหรืออะไรทั้งสิ้น ... แต่มันไม่สำคัญหรอก ... ถึงอย่างไรเขาก็ไม่มีทางบอกได้ว่าฝั่งไหนของกระจกคือความจริง หรือว่ามันมีความจริงอยู่หรือไม่ ... แมวที่มีลายเหมือนดอกกุหลาบสีดำกับดวงตาของพรายน้ำ ซึ่งนั่งอำพรางเงียบซึบอยู่กลางแอ่งเงาสีเฝ้าถ่าน และเฝ้าดูการมาถึงของพายุ ที่ค่อย ๆ พัดพาละอองเรณูสีเหลืองอ้าววังฟุ้งปลิวข้ามฟ้าสีเทาเข้ามา กลบฝัง ทับถม จนจะจมหายสิ้น...ทุกสิ่ง” (วีรพร นิติประภา, 2561:419-421)

การปิดเรื่องของนวนิยายทั้งสองเรื่องงดงาม และแสดงให้เห็นถึงความสิ้นสูญของการมีอยู่ ที่ชี้ประเด็นไปในทิศทางเดียวกันคือ **เกิดขึ้นแล้ว หรือ ต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน** ดังนั้นเรื่องราวที่ถูกเล่าในมุมมองของการสืบทอดในตระกูลจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ในแง่ของความสัมพันธ์ของมนุษย์ ที่เคียงคู่ไปพร้อมกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมของยุคสมัยนั้น จึงเป็นตัวแทนของพฤติกรรม และเรื่องการตัดสินใจของผู้คนแห่งยุคสมัย ที่ผู้อ่านจะได้ศึกษาเรียนรู้ รวมไปถึงมุมมองการรับรู้ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในจุดนี้นวนิยายทั้งสองเรื่องทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์แล้ว เพราะการรับรู้ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นความเว้าแหว่ง และความคลาดเคลื่อนของเรื่องราวที่ถูกเล่าสืบทอดกันมา

การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของจิตวิญญาณ

มนุษย์เป็นนักเดินทางมาแต่ยุคอดีตกาล กระทั่งเรารู้จักการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์จึงตั้งชุมชนเป็นหลักแหล่ง สร้างวัฒนธรรมต่าง ๆ ขึ้นมากมาย แต่กับบางคนบางกลุ่มหรืออาจจะเทียบเป็นสัดส่วนที่มากกว่าที่คิดก็ยังคงเคลื่อนที่อยู่เสมอ การโยกย้ายเป็นไปเพื่อการตามหาและค้นพบสิ่งที่ดีกว่า หรือการพยายามหนีจากบางสิ่งอย่าง หรืออาจเป็นได้ทั้งสองทาง ซึ่งในเรื่องทั้งสองนี้จุดเริ่มต้นของเรื่องราวก็เป็นเรื่องของผู้อพยพที่ร่อนเร่เพื่อหนีและตามหาบางสิ่ง ตระกูลบูเอนดिया หนีการรังควานของวิญญาณเพื่อนที่ *โฆเซ อาร์คาดีโอ* ได้สังหาร และคำสาปของการเสพสมในสายญาติใกล้ชิด ตระกูลตั้งเกิดขึ้นโดยตง ที่หนีความอำมหิตของสงครามและความแร้นแค้น ข้ามน้ำพันทะเลจากจีนมาสยามโดยมีคำสาปที่ต้องตายด้วยน้ำติดตัวมา จุดจบของทั้งสองตระกูลลงเอยที่การสูญหายแบบเดียวกัน แต่ ตง นั้นหวังที่จะกลับแผ่นดินแม่เสมอ เขาพยายามสร้างแนวทางต่าง ๆ แต่ทุกอย่างก็ไม่เป็นใจ ทิ้งไว้เพียง *ผิงมู่เมียด* เมียสาวกับ *ฮง* ทายาทสืบสกุลที่ไม่เคยรู้

ว่ามีตัวตน การอพยพของทั้งสองตระกูลมายังพื้นที่ใหม่ทั้งมาคอนโดและแปดริ้ว จึงเป็นการสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของทั้งสองครอบครัว แต่ในประเด็นนี้มีรายละเอียดปลีกย่อยที่ว่ามาคอนโดเริ่มตั้งรกรากจากชุมชนเล็ก ๆ กระทั่งพัฒนาการ เจ็ดชั่วอายุคนจนรุ่งเรืองถึงขีดสุดกระทั่งล่มสลาย แต่บ้านตระกูลตั้งนั้นออกไป ในแนวทางการเป็นปัจเจกมากกว่า คือเป็นเรื่องภายในครอบครัวเป็นหลัก เกี่ยวข้องกับสังคมโครงสร้างขนาดใหญ่ น้อย ลำดับขั้นก็เพียงสามชั่วอายุคน เท่านั้น ประเด็นนี้คือจุดแตกต่างของสองเรื่องอย่างชัดเจน โดยประเด็นดังกล่าว จะมีความสอดคล้องกับความคิดเรื่องการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเลในสยาม ที่ข้อเขียนของ G. William Skinner (Chinese Society in Thailand) ได้แสดงความเห็นว่า การกลืนกลายของชาวจีนในสยามเป็นสิ่งที่ชี้ว่า ภายในสี่ชั่วอายุคน ชาวจีนจะกลายเป็นคนไทยอย่างสิ้นเชิง (ชาวจีนจะกลายเป็นคนไทยคือลักษณะความเป็นจีนนั้นหายไป) ซึ่ง วาสนา วงศ์สุรวัฒน์ ได้แย้งว่า “ไม่สามารถบอกได้อย่างชัดเจนว่าในสี่ชั่วอายุคน ชาวจีนจะกลืนกลายเป็นคนไทย ที่ชัดเจนคือในสี่ชั่วอายุคนจะไม่พูดภาษาจีนแล้ว (ซึ่งเกิดขึ้นจริง) แต่ในสี่ชั่วอายุคนสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนคือ ตระกูลคนจีนที่ภายในสี่ชั่วอายุคนสร้างตัวตนให้มีความน่าสนใจ คือตระกูลที่สี่ชั่วอายุคนนั้นต้องรู้จักสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับ ศูนย์กลางทางอำนาจการเมืองของไทย ถ้าภายในสี่ชั่วอายุคนไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับชนชั้นนำสยามได้ ก็จะถูกกลืนกลายไปอย่างสิ้นเชิงจนถูกลืมว่ามีคนกลุ่มนี้อยู่” (วาสนา วงศ์สุรวัฒน์, 2561 : 1)

ดังข้างต้น จะเห็นได้ว่า การอพยพหนีภัยสงคราม และความขัดแย้งของคนไทยกับคนจีนของตระกูลตั้ง โดยเข้ามาอยู่ในเมืองแปดริ้วนั้นเป็นแค่กลางของการล่มสลายของตระกูลนี้ ซึ่งต่อมาในต้วบทก็ปรากฏชัดว่าตระกูลตั้งนั้น ดำรงอยู่ได้เพียงสามชั่วอายุคน และนอกจากจะไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับส่วน

กลางได้แล้ว ตัวบทยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นปฏิบัติต่ออำนาจของส่วนกลาง เนื่องจากจิตรไสวมีส่วนร่วมกับกบฏแมนฮัตตัน แต่จะด้วยประการใดก็ตาม นี่เป็นข้อบ่งชี้หนึ่งถึงการอัสตงอีกประการของตระกูลตั้ง

นอกจากนี้ สิ่งที่หักเหให้ตระกูลตั้งจมดิ่งสู่การล่มสลายอย่างรวดเร็วคือ ความผิดพลาดในด้านการบริหารชีวิตและธุรกิจครอบครัวของจิตรไสว ที่พ่ายแพ้ต่อการพนันและกามตัณหา ทั้งนี้เพราะคนจีนไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหากขาดระบบการบริหารงานแบบครอบครัว เมื่อจงสว่างจากไปหน้าที่หัวหน้าครอบครัวตกเป็นของจิตรไสว แต่จิตรไสวผิดพลาดในด้านการบริหาร เพราะไม่เคยเผชิญกับปัญหาด้านเศรษฐกิจอย่างจงสว่าง และเขาถูกล่อลวงสั่งสอนมาด้วยแนวคิดแบบทหารเรือมากกว่าการเป็นนักธุรกิจ เมื่อถูกล่อลวงด้วยเกมโกง จิตรไสวจึงตกเป็นเหยื่อที่ต้องสูญเสีย เขาจึงตัดข้อมนอยแต่พอตัว และการอัสตงของเขาทิ้งภาระหนี้สินไว้อีกมากมาย ตง จึงต้องกลับมาสู่สถานการณ์ และต้องอัสตงไปอีกคน ตระกูลตั้งที่เหลือเพียงผู้หญิงที่ไม่เคยเป็นหัวหน้าครอบครัวจึงตกอยู่ภาวะที่ยากลำบาก พร้อมทั้งต้องดูแลระพีรินทร์และระรินทร์ ความเป็นอยู่จึงกระเทือนกระทบง่อนแง่นตลอดมา เมื่อจอห์น (สามีจรัสแสง) ขึ้นมาเป็นผู้นำครอบครัว ที่ต่างภาษาต่างความเชื่อ อัสตงของตระกูลตั้งก็ค่อย ๆ คล้อยต่ำ และลับขอบฟ้าไปอย่างไม่มีวันหวนกลับ

บทสรุป

พุทธศักราชอัสตงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ อาจมีส่วนที่เหมือนกับ หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว อยู่หลายประการ แต่ในรายละเอียดปลีกย่อยความต่างมีมากกว่าความเหมือน ในส่วนที่เหมือนคือ พุทธศักราชอัสตงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ มุ่งเน้นสะท้อนแสดงชะตากรรมของลูกจีนโพ้นทะเลในมุมของความเป็นปัจเจก ที่ถูกสถานการณ์และสภาพสังคมบีบบังคับให้เป็นไป และนำพาสมาชิกทุกคนในตระกูลตั้งไปสู่จุดจบ แต่หนึ่งร้อยปี

แห่งความโดดเดี่ยว มุ่งแสดงภาพที่ใหญ่กว่า คือการก่อเกิดริ้วสร้างสังคมโดยมีตระกูลบุญเอนดियाเป็นส่วนประกอบ ตัวละครที่เลือกเผชิญหน้ากับชะตากรรม แม้จะมีเพียงความพ่ายแพ้รออยู่ ส่วนที่เป็นความแตกต่างกันอย่างชัดเจนคือ กลวิธีการเล่าเรื่องโดยพุทธศักราชอัสตงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ เป็นการเล่าเรื่องราวผ่านความทรงจำของตัวละครตัวหนึ่ง ไปสู่ตัวละครที่ไม่ได้อยู่ร่วมเหตุการณ์แต่เป็นผู้เล่าเรื่องด้วย ส่วน **หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว** เป็นน้ำเสียงของผู้เล่าที่เฝ้ามองเหตุการณ์ ท้ายที่สุดแล้ว นวนิยายทั้งสองเรื่องนี้ต่างให้บทเรียนสำคัญที่มนุษยชาติพึงระลึก คือการกระทำผิดในเรื่องเดิมๆ ซ้ำ ๆ การเลือกที่จะมองความหลากหลายในแง่มุมของประวัติศาสตร์ และแง่ที่ชาติทุนนิยมเป็นชาติกรของนวนิยายทั้งสองเรื่อง ตระกูลบุญเอนดियามีอาจอยู่ยั่งยืนยงได้ฉันใด ตระกูลตั้งก็ไม่อาจอยู่ถึงวันที่คนจีนเป็นใหญ่ในแผ่นดินไทยได้ฉันนั้น ทั้งสองต่างถูกสายลมพายุคลื่นพัดกระหน่ำ ผืนดินกลบกลืนและจมดิ่งสู่ห้วงน้ำลึกเพียงแต่...หนึ่งนั้นหายไปอย่างรวดเร็วในพริบตา ส่วนอีกหนึ่งทิ้งเศษซากทับถมความทรงจำไว้ แล้วค่อย ๆ ฟูกร้อน เลื่อนราง ถูกหลงลืม และจะจางหายไป ในที่สุด . . . เราทุกคนก็เช่นกัน . .

เอกสารอ้างอิง

วีรพร นิตีประภา. (2561). พุทธศักราชอัสดงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ. กรุงเทพฯ: มติชน.

กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ. (2557). หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว. (ปณิธาน-ร.จันเสน, แปล). กรุงเทพฯ: สามัญชน.

วาสนา วงศ์สุรวัฒน์. (2561). “เรื่องลับลูกจิ้นสยาม”. สืบค้น 9 พฤษภาคม 2563, จาก <https://bit.ly/2YXbnik>